

Ako so tvoja dejanja previdna, poštena in pravična, sme celi svet zanje vediti, ako so pa nepoštena in neprevidna, nič ti ne pomaga, če tudi pred svetom skrivna ostanejo, kajti sam pred saboj in pa pred Bogom jih nikdar prikriti in v pozabljivost spraviti ne moreš.

Delaj, živi in ravnaj vse vedno tako, da moreš sè svojim izgledom drugim v posnemo biti; to dosegel bodeš pa, če je tvoje življenje, dejanje in nehanje vedno previdno in modro, ter nehlinjeno kerščansko. Če tako ravnaš, postalo bode tvoje življenje vsem pametnim, modrim in previdnim postava, po kateri se bodo tudi prizadevali svoje življenje vravnati.

Opreznost in previdnost pri vsakem tvojem opraviilu in poduzetji varuje te površnosti in preneglenja, a dalje pa tudi prizanašanja napram tvoji poželjivosti in spridenemu hrepenenju, kakor tudi pred tem, da ti ni vse jedno, če tvoja dejanja dobro ali slabo iztečejo, marveč da si sam svojim napakam največi nasprotnik in jih počasi popolnoma odpraviš.

M. R.

D o p i s i.

Iz Istre.*) (Zborovanje »Slovenskega učit. društva« za Koperski okraj.) —

(V našem listu dné 1. avg. t. l. smo med „Različnostimi“ na prvem mestu omenili in radostno pozdravili ustanovitev slov. učit. društva za Koperski okraj, ki ima na jugozahodu slovanskega ozemlja preimenitno nalogo. Izrekli smo pri tej priliki željo, da bi člani te zadruge stopili v zvezo z Ljubljano. Prijateljsko naše vabilo je našlo prijazen odmev in evo Vam dragi čitatelji prvo izvirno poročilo iz kroga mladega a verlega našega druga, ki nam obeča marljivo dopisovati o raznih šol. vprašanjih, za kar najljudneje prosimo ter se priporočamo. „Tovariš“ Vam rad prepušča svoja predana za stvarne, mikavne in poučivne dopise. Ured.)

V rešitev obširnega in zanimivega dnevnega reda, ki je bil odločen našemu I. zborovanju, smo se zbrali dné 4. avg. t. l. vsi učitelji in učiteljice Koperskega okraja; počastilo nas je pa tudi nekaj gg. učiteljev in učiteljic iz terzaške okolice in Krasa. Topla hvala!

Ob 10. uri zjutraj prične v čitalničnih prostorih zborovanje z volitvijo stalnega odbora. Voljeni so bili: Predsednikom And. Vertovec, učitelj v Dolini; podpredsednikom Avg. Praprotnik, učitelj v Boljunci; tajnikom gospdč. Jos. Sovdat, učiteljica v Dolini; blagajnikom Alojzi Bunc, nadučitelj v Dolini; odbornikoma Mirko Anžlovar, učitelj v Kubeđu, in Leop. Krapš, učitelj v Ospi.

Po volitvi nam prebere Anžlovar svojo temeljito razpravo, »kako bi se zabranilo kratkovidnosti v šoli«. Poročevalec nas je opozoril na marsikatero napake, ki provzročujejo kratkovidnost v ljudski šoli.

Na to nastopi učitelj Krapš, ki je govoril o šolskih zamudah. Povdarjal je osebito glavniše ovire, revščino ljudstva in zanikernost okrajnih šol. svetov. Slednjič nastopi učitelj And. Vertovec. On nam je slikal potrebo in važnost okrajnih učit. knjižnic, tožil pa, da okr. učit. knjižnica v Kopru ne zadostuje v nadaljno izobraževanje slovenskih učiteljev, zato predlaga, da bi se naprosil dež. šol. svet, da dovoli filialo v Dolini, kar se soglasno odobri. Pri

*) Po nepriliki zakasnjeno. Ur.

vseh razpravah so se vnele živahne debate. Predsednik sklene zborovanje še-le ob 1 uri popoldne s primernim govorom in trikratnim živio-klicem na presvitlega cesarja.

Za zborovanjem je sledil skupen obed, kjer smo se živahnimi pogovori in napitnicami kratkočasili se. Ob 4. uri smo si šli ogledat Koper in njegovo okolico in na to v ladjico na morje, kjer smo prepevali slov. narodne pesni. Še-le ob 7. uri zvečer smo Koper zapustili v nadi, da se zopet kmalu vidimo. Bog daj!

Iz novomeškega okraja. Učitelji novomeškega okraja so imeli svoje letno zborovanje 20. julija v lepo okinčanaj gimnazijske dvorani v Novomestu.

Zborovanje se je pričelo točno ob 9. uri z jako zanimivim dnevnim redom. Gospod nadzornik prof. Ant. Derganc je v prijaznem nagovoru pozdravil zbrane učitelje, spominjal se za celo cesarstvo veselega dogodka poroke presvitlega cesarjeviča Rudolfa s presvitlo princesinjo Stefanijo. Navzoči so zapeli slavnostno himno, v ta namen prilično zloženo.

Potem otvori predsednik skupščino, imenuje svojim namestnikom nadučitelja Jeršeta; opominja učitelje, naj tudi za naprej marljivo delujejo za vero, dom in cesarja; povdarja važnost letnih okrajnih skupščin, kakor tudi lokalnih.

Potem se prestopi na dnevni red. — Zapisnikarjem se zvolita soglasno nadučitelj Koncilija in učitelj Kutner.

Pervo vprašanje: »Kako bi ljudska šola prisla v okom oviram, ki zadržujejo pravi nje napredek?« katero so vsi učitelji imeli izdelati pismeno, odloži se za dnevni red krajnim skupščinam prihodnjega leta.

O drugej točki: »Kako naj se poučuje v ljudske šoli petje?« je poročal prav temeljito P. H. Sattner, in priporočal za nižje razrede zistemo se številkami, ktero je tudi na šolski tabli umevno razložil. Ta zistema ima to prednost, da so znamenja, številke, s katerimi se intervali počitujejo, učencem uže znana.

O tretjem vprašanji: »Kakšni so pripomočki k ohranjenji sadnih in gozdnih dreves, in kedo naj v pervej versti učitelja v tem podpira?« je poročal učitelj J. Pirnat. V svojem dobro premišljenem referatu je kazal korist sadnih in gozdnih dreves, način, kako se rast drevja pospešuje; njegove dobrotnike — drobne ptičice, ki ga varujejo škodljivih merčesov, ter sklone, naj se deluje na to, da se koristne ptice ne bodo preganjale, prestopniki pa kaznujó, kakor veleva postava. — O tej točki se je vnel živahen razgovor, kojega se je vdeležilo več učiteljev, ki so stavili razne predloge o tem, kako bi se koristne ptice varovale.

A kolikor časa nimamo internacionalne postave, ktere bi se morale deržati vse vlade, bodo posamezne dežele malo dosegle. Večina žuškojedcev je selivnih ptic, ktere Lahi neusmiljeno pokončujejo za časa selitve. — O tej priliki priporoča tudi g. nadzornik, naj pristopijo vsi učitelji tega okraja h kmetijski podružnici novomeški. S tem so bile točke o vprašanjih zaključene.

Gosp. predsednik omeni med letom došlih ukazov, potem pa navaja svoje opazke o nadzorovanji, in se pohvalno izrazi o napredku, če tudi se še semtertje še najde, da mladina redno ne obiskuje šolskega nauka, kar ima svoje slabe nasledke.

Račun bukvarničnega odbora se odobri ter izvolijo v novi odbor: P. F. Horvat, Franke in Novak.

Pri 6. točki dnevnega reda (nasvèti), bil je najznamenitnejši nasvèt ta, naj se ustanovi učiteljsko društvo za novomeški okraj. Po živem razgovoru se

je zaverigel ta nasvèt, češ, da sti uže dve učiteljski društvi v Ljubljani, ki za-dostujeti, in sklenilo se je, naj učitelji pristopijo k ljublj. slov. učit. društvu. (Slava! Odbor slov. učit. društva bude to vest v današnji seji radostno na znanje vzel ter sklenil, prositi častite tovariše, da ostanejo mož beseda, ter da storjen sklep tudi gotovo izvedejo, največ pa da stopijo v duševno zvezo. Ured.)

Slednjič se je še izvolil stalni odbor. Tako je bil dnevni red zaveršen. Konečno se je v imenu zbrane skupščine zahvalil učitelj Burnik za prijazna navodila in dobrohotne nasvète pri obravnavah g. nadzorniku, in ta je nazdravil navzočemu g. c. kr. okrajnemu glavarju ter zaključil skupščino ob $\frac{1}{2}$ 3. uri s trikratnim živio na presv. cesarja, kateremu na slavo še zadoni naročna himna.

Učiteljska konferencija za šolski okraj Krški veršila se je 25. avgusta v Krškem. Zbranih je bilo okoli 40 učiteljev i učiteljic pod predsedništvom okraj. nadzornika Wurner-ja. Začetek je bil o pol desetih. Predsednikovim namestnikom bil je imenovan J. Lapajne, v zapisnikarja sta bila voljena: Gašperin in Lunder.

Prva točka, opazke nadzornikove pri inšpiciranji, bila je jako obširna; kajti ne samo o disciplini i pouku v šoli je imel nadzornik dovolj povedati, ampak tudi o posameznih uradnih knjigah, zlasti o kronikah, smo marsikatero tehtno besedo slišali. — Dalje je nadzornik vse letos izdane postave in ukaze c. k. ministerstva za uk in bogočastje, ukaze c. k. deželnega šolskega sveta prebral in tudi razložil.

II. točka je govorila o zgodovinskem pouku v ljudski šoli, namreč: »Katero povesti iz avstrijske, katere iz splošne zgodovine naj se v različnih šolah obravnavajo«. O tem je bilo več referentov. To nalogo imeli so namreč vsi učitelji i učiteljice izverševati; pri konferenciji pa se je tako žrebalo, da je jeden učitelj jednorazrednic svoj referat predlagal, jednako po jeden iz dvorazrednic, trirazrednic in štirirazrednic. Namen te razprave je bil, kakor se je g. nadzornik sam izrazil, da bi se natanjko določilo, koliko da se ima iz zgodovine v posameznih šolah vzeti, kajti učni načert v tem zelo splošno govori, da bi se potem na tej podlagi pri sestavljenji novih slovenskih beril ozir jemalo. Sestavil se je odbor iz več učiteljev, ki ima do prihodnje konference vse elaborate učiteljev pregledati in potem sposoben načert zgodovinskih slik konferenciji predložiti.

Potem je referiral J. Lapajne o stanji okrajne učiteljske biblioteke. Razvidili smo, da imamo v našem okraji obilo i izvrstnih knjig.

V komisijo okrajne učiteljske biblioteke bili so izvoljeni: J. Lapajne, Bezljaj, Valenta, Ravnikar, Wessner, jednako tudi v stalni odbor skoro isti učitelji, razen učiteljice Wessner.

Samostojne predloge stavili so J. Lapajne, Bezljaj i Ravnikar. Prvi je predlagal, naj se izdâ s pomočjo okrajnega ali bukvarnega fonda zemljepisni in zgodovinski opis krškega okrajnega glavarstva z zemljevidom tega kantona. Predlog je bil enoglasno sprejet. Drugi (Bezljaj), da hoče pri prihodnji konferenciji »o pouku v geometriji ljudske šole« razlagati; tretji (Ravnikar), da bi se prihodnje leto v drugem kraji vršila konferencija. Vsi predlogi se odobré. S tem je bil dnevni red dokončan. Gospod nadzornik zahvali se učiteljem za njihov trud in jih pozove, naj zakličejo Njih Veličanstvu presvitlemu cesarju trikrat »živio« in potem zapojó cesarsko himno. Na to se je J. Lapajne g. nadzorniku zahvalil za njegov trud pri konferenciji v imenu učiteljev in nekaj čez poldne smo šli k skupnemu obedu. L. R.

O znižanji učiteljskih plač na Štajerskem. Gotovo je že večini kranjskih učiteljev znano, da namerava deželni zbor štajerski plače učiteljem

znižati, i to po nasvètu deželnega poslanca za okraj Bruck, dr. Wanisch-a. Namen teh verstic bodi, da jaz to reč, kakor sem jo iz »Leobner Wochenblatt« pospel, pojasnim.

Na Štajerskem so učiteljske plače tako regulirane, da so posamezne šole v razrede razdeljene; in sicer so štiri razredi s plačo 800, 700, 600, 550. — Imamo pa 14 šol, katere so v prvem razredu, 68 v drugem in 650 v tretjem; v četrtem razredu, to se pravi, vsi učitelji na jedni šoli dobivajo jednako plačo. Tako so letos meseca januarja naredili. Poprej je bilo več šol v prvih dveh razredih.

Od vseh 1423 služeb (razven Gradca) ima 39 (popred 64) plačo 800, 128 (popred 164) 700 gl., vse druge službe so tedaj sè 600 i 550 gl. Ako pomislimo, kako težko je učitelju na Štajerskem avanzirati, predno postane učitelj, potem še le nadučitelj, kako dolgo je treba čakati, lahko se razvidi, da se štajerskim učiteljem tudi zelo dobro ne godi. Sè starostnimi dokladami (kvinkvenijami) tudi kaj skopo ravnajo. Take so sedanje razmere na Štajerskem.

Stavi pa sedaj gori imenovani poslanec predlog, naj se učiteljem plača še za 100 gl. zniža. Imam pa pred seboj odgovor nadučitelja, kateri je spleh vse mogoče doklade že dobil i torej ne more več doseči. Ta nam razpravlja poslancev predlog na naslednji način:

Štajerska ima 2 milijona dolga, katerega je s slabim ekonomičnim ravnanjem naredila. Pripomogla so in še pripomagajo posebno drage jetnišnice, katere toliko stanejo, da dva ali trije kaznjenci toliko potrebujejo, kakoršna je plača bornega učitelja. S tacim i jednacim gospodarjenjem so tak dolg napravili in sedaj hočejo, nij dovolj, da so, kakor omenjeno, januarja tekočega leta službe tako regulirali, da so učitelji že veliko slaběji plačani, še plače hočejo znižati.

Pomislimo torej, da deželni zbor to stori, kaj si je s tem pridobil. — Poslanec dr. Wanisch je sam pripoznal, da bode njegov predlog Štajerski še le čez deset let v istini koristil, ker do takrat bode sedanji učitelji bolj ali manj svoje službe izpraznili. Čez 14 let pa bode zemljišni davek za 23% znižan. Dosežejo zatorej z znižanjem plač v teku nekoliko let nič, potem pa dobé tako denar na razpolaganje. Kaj pa s tem zgubé, ako plače učiteljev znižajo. Veliko, veliko inteligencije nahaja se med štajerskimi učitelji, i to zaradi tega, ker je veliko nadepolne mladine si ta stan volilo, ker se zamorejo s tem pošteno preživeti. Ako bode pa zanaprej manj plače, bode se marsikedo dobro premislil, ali hoče voliti stan, v katerem bode moral zmerom z uboštvoem se boriti.

(Pristavek uredništva. Francoski kralj Henrik IV je želel doživeti, da bi vsak njegovih podložnih mogel v nedeljo piščeta obirati, a mi želimo, da bi vsak deržavljan bil omikan in znanstveno izobražen, in naj hodi 8 let ali še dalje v šolo, — ako je trošek za šolo primeren deželnim dohodkom, t. j. ako dežela more zmagati drago šolstvo. — Ako pa davkoplačevalci bremena več ne morejo nositi, naj se ne obkladajo še dalje; ako hočejo pri šolstvu štediti, je pripomoček prav priprost in nikoga ne bode bolel, in ta je: Odpravite osemletno šolsko dolžnost in pri ti priči se bodo zmanjšali troški za šolstvo, a gotovo je, da se ne bodo množili. Pustite pa učiteljem njih plačo; zato, kar vse tirjate od njih, niso preveč plačani. — Kdo bode hotel sina toliko let v šolo pošiljati, in toliko zanj trositi, ako dobi potem sin negotovo službo? — Nikar pa ne postavljajte šole po selih v nižje razrede, tam je življenje dostikrat dražje, kakor po mestih, ako uže o tem molčim, da potem v take kraje pride le tist, ki drugom ne more. Nikoli pa bi vendar ne bil mislil,

da bodo učiteljem zagotovljene plače pritergovali, to je vendar skora neverjetno. — Čudom sem se čudil tudi učiteljem, posebno pa učiteljem po jednorazrednicah, ako so se potegovali za osemletno šolsko dolžnost. Kaj nima dosti težave z otroki od 6. — 12. leta in sedaj naj pa še napol odraslim brani izstopiti iz šole. — Koliko let naj hodijo otroci v šolo, to naj med sabo izvojujejo šolske oblasti in davkopllačevalci, a mi se brigajmo le za to, da se čas šolskega obiskovanja dobro oberne in da izveršimo svojo dolžnost ne po čerki postave, marveč v duhu in resnici; šole bodo dobre, ako bodo učitelji dobri; za drugo bodo že skerbele šolske oblasti. Ur.)

Razne novice.

Program učiteljskega zborovanja v Ljubljani v četrtek dné 22. septembra 1881. — Ob 8. uri zjutraj je sv. maša v mestni farni cerkvi sv. Jakoba. Ob 9. uri začetek zborovanja. — **A. Vdovsko učiteljsko društvo:** 1. Nagovor predsednikov. 2. Poročilo blagajnikovo in tajnikovo. 3. Predlog g. Govekar-ja, da se bodočim vdovam in sirotam poviša pokojnina, oziroma podporna od 80 in 20 gl. na 100 in 25 gl., a učiteljem v izvanrednih slučajih od 80 na 100 gl. 4. Volitev: a) predsednika, blagajnika in 7 odbornikov; b) treh pregledovalcev računa zunaj odbora. — **B. Slovensko učiteljsko društvo:** 1. Predsednik otvori skupščino. 2. Tajnik in blagajnik poročata o društvenem delovanju. 3. Razprava: »Dolžnosti národnega učitelja do svojega národa.« 4. Ponavljavna šola. Nekdaj in sedaj. Govori J. L. 5. Volitev: a) odbora, ki iz sebe voli predsedništvo; b) treh pregledovalcev letnih računov. — **C. Národna šola:** 1. Nagovor predsednikov. 2. Poročilo o delavnosti društveni. 3. Volitev: a) odbora; b) treh pregledovalcev računa zunaj odbora.

Vdovsko učiteljsko društvo (Lehrer-Witwen- und Waisen-Pensions-Verein) je bilo ustanovljeno l. 1860. Tačas učitelji niso dobivali pokojnine iz javnih blagajnic, le srenje so bile dolžne nekaj dati učiteljskim vdovam in sirotam. Tedaj je bila nujna potreba, da se je kaj storilo za učiteljske vdove, ker šol je bilo čedalje več na Kranjskem. — Začetek je bil skromen; temelj so položili dobrotniki, med drugim slavna kranjska hranilnica; društvu so pristopali učitelji nekako vravno v to poklicani. Odsihmal je marsikaj drugače. Učiteljske vdove in sirote dobé iz javnih blagajnic, kar jim po postavi gre; a mnogo to ni, ker tudi učiteljska plača ni sijajna; a smert pobira mlado in staro; navadno prej, kakor se nadejamo. Vdovsko učiteljsko društvo pa ponuja priliko, skerbeti za zapuščene sirote. Tukaj ni razločka med starimi in mladimi učitelji; kdor je dve leti ud društvu, ima iste pravice pri društvu, kakor tisti, ki mu je ustanovnik. Društvo ima sedaj 39.050 gl. v državnih obligacijah in drugega premoženja še 1.506 gl. in podpira sedaj 8 vdov in 25 sirot. — Čuditi se moramo malemu številu udov — 64 — ki še četerti del ni vseh učiteljev na Kranjskem, a vendar je vsakemu znano, da se plača učiteljem sedaj ne povikšuje, tedaj velja sedaj slehernemu: pomagaj si sam!

Slovensko učiteljsko društvo je nastalo v Ljubljani iz učiteljskega društva za Kranjsko dné 17. novembra 1871, št. 7901. Namera društva je bila: »združiti vse slovenske ljudske učitelje na Kranjskem, Koroškem, Primorskem in Štajarskem«. Društvo je tudi imelo nekaj udov iz Primorskega a mnogo iz Štajarskega. Društvene zadeve in koristi je obravnaval in zagovarjal »Učiteljski Tovariš« §. 2. č. d. L. 1872. je bilo društvo na verhunci svojega slovesa, a tudi najbliže propadu. — V Ljubljani so osnovali »Krainischer Landeslehrerverein«, ki ima svoje glasilo »Laibacher Schulzeitung«; večina kranjskih učiteljev je pristopila nemškemu učiteljskemu društvu. Na Štajarskem v Ljutomeru so osnovali list »Slovenski učitelj« in tudi učiteljsko društvo za slovenski Štajer. Obema je bil »Učit. Tov.« — osnovan l. 1860. — v spoditiko in napotje. — Pri teh okolistavah so